

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

Datum 11 december 2025
Betreft SO-beantwoording Energieraad 15 december 2025

Geachte Voorzitter,

Hierbij zend ik u de antwoorden op het Schriftelijk Overleg over de Energieraad van 15 december.

Sophie Hermans
Minister van Klimaat en Groene Groei

Vragen van de leden van de D66-fractie

1

Ten aanzien van *Connecting Europe Facility* (CEF): waarom laat het kabinet de optie open om voorstellen te doen die de CEF-investeringen van 51,5 miljard euro kunnen verlagen, gezien het probleem van netcongestie en de Nederlandse vraag om Europese financiële ondersteuning hierbij?

Antwoord

De CEF is volgens het kabinet nodig om grensoverschrijdende projecten op het gebied van transport (inclusief militaire mobiliteit) en energie te stimuleren. Het kabinet zet dan ook in op een sterk CEF dat bijdraagt aan het versterken van het concurrentievermogen, de weerbaarheid en veiligheid van de EU en het behalen van de klimaatdoelen. Op het gebied van energie is CEF bedoeld voor de financiering van onder andere interconnectoren, de integratie van opslagcapaciteiten en de digitalisering van netwerken, zodat de interne energiemarkt verder wordt versterkt en de energiezekerheid wordt vergoot.¹ Ter verduidelijking: voor het tegengaan van netcongestie investeren netbeheerders fors in het Nederlandse elektriciteitsnet, dus zonder grensoverschrijdend karakter. Die investeringen komen in het algemeen niet voor het CEF in aanmerking.

Het CEF is onderdeel van de gehele EU-begroting, waardoor de financiële aspecten van CEF integraal onderdeel zijn van de bredere onderhandelingen over het MFK 2028-2034. Daarin zet het kabinet in op een ambitieus gemoderniseerd en financieel houdbaar MFK.

2

Zou de minister in zowel het CEF als het European Grids Package actief willen pleiten voor concrete investeringen in interconnectoren en hybride interconnectoren, waaronder een gezamenlijk offshore-project op de Noordzee zoals voorgesteld door de Transmission System Operators (TSO's), en daarbij te benadrukken dat dergelijke investeringen de weerbaarheid van heel Europa vergroten?

Antwoord

Ja, het kabinet deelt de inzet van de D66-fractie en zet zich in het kader van het CEF en het Grids Package in om investeringen in (hybride) interconnectoren te bevorderen, o.a. door voldoende Europese middelen beschikbaar te maken en de Europese wet- en regelgeving voor de ontwikkeling van hybride interconnectoren te verbeteren. Het

¹ Zie ook Fiche 13: 'MFK - Connecting Europe Facility', kamerstuk 22 112, nr. 4144.

vergroten van de interconnectiecapaciteit is essentieel voor het realiseren van een robuust, toekomstbestendig en betaalbaar energiesysteem. Deze grensoverschrijdende verbindingen versterken de leveringszekerheid en algehele weerbaarheid van het Europese energiesysteem. De door de Europese Commissie (hierna: de Commissie) voorgestelde verhoging van het CEF is erop gericht om hieraan bij te dragen.

3

Welke transport- en energieprojecten in Nederland komen potentieel in aanmerking voor het vernieuwde CEF. Welke omvang aan Europese middelen is hiervoor nodig en welke projecten hebben duidelijke Europese waarde maar lopen zonder cofinanciering risico? Hoe zorgt de minister dat gezamenlijke TSO's concrete investeringen krijgen in het nieuwe MFK, en wat is de Nederlandse inzet bij de verdere hervorming van de elektriciteitsmarkt en de energie-unie?

Antwoord

De CEF-verordening financiert transport- en energieprojecten, die bijdragen aan de ontwikkeling van de TEN-T en TEN-E netwerken. Binnen de door de Commissie voorgestelde scope van het CEF vallen transportprojecten met een grensoverschrijdend karakter, projecten die bijdragen aan slimme, duurzame en weerbare netwerken, en projecten om de aansluiting met derde landen te verbeteren. Op energiegebied zullen belangrijke Europese grensoverschrijdende energieprojecten in het kader van TEN-E in aanmerking komen voor CEF-financiering. Denk hierbij aan interconnectoren, investeringen in slimme netwerken en opslag, zodat de interne energiemarkt verder wordt versterkt en de energiezekerheid wordt vergoot.

Omdat de uitkomst van de onderhandelingen over het CEF nog niet bekend is, kan niet worden gezegd welke specifieke transport- en energieprojecten in Nederland potentieel gebruik kunnen maken van het toekomstige CEF. Omdat de budgettaire aspecten van CEF onderdeel zijn van de integrale besluitvorming over het nieuwe MFK kan het kabinet niet vooruitlopen op de omvang van de Europese middelen. Wel faciliteert en stimuleert het kabinet vanzelfsprekend Nederlandse bedrijven om aanvragen in te dienen voor Europese fondsen.

Tot slot onderschrijft het kabinet het belang van de energie-unie met betrekking tot het realiseren van de transitie naar een CO₂-vrije, maar ook betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening in Europa. Het verder versterken van Europese samenwerking op de interne energiemarkt, een goed geïntegreerd Europees energiesysteem en

voldoende grensoverschrijdende interconnectie zijn belangrijk om deze transitie te laten slagen. Nederland zet zich in voor een verdere versterking van de Europese samenwerking op de interne energiemarkt en voor een goed geïntegreerd Europees energiesysteem, inclusief voldoende interconnectie om te zorgen voor (meer) leveringszekerheid en betaalbaarheid van het Nederlandse energiesysteem.

4

Welke stappen neemt Nederland om het REPowerEU-onderhandelingsproces te versnellen? Welke aanvullende maatregelen ondersteunt de minister om de Europese energie-infrastructuur te versterken zodat de afbouw van Russische gasimporten tijdig en veilig verloopt?

Antwoord

Bij deze kan het kabinet de leden van de D66-fractie melden dat de onderhandelingen tussen het Deens voorzitterschap en een delegatie van het Europees Parlement, waarbij beiden werden ondersteund door de Commissie, in de nacht van 2 op 3 december hebben geleid tot een akkoord. Het kabinet gaat ervan uit dat dit akkoord op korte termijn formeel wordt bekrachtigd door de betrokken instituties zodat de REPowerEU-verordening op 1 januari 2026 in werking kan treden.

Versterking van de Europese energie-infrastructuur heeft in de afgelopen jaren grotendeels plaatsgevonden. Hierbij kan worden gedacht aan uitbreiding van bestaande en aanleg van nieuwe LNG-importterminals in onder meer Nederland, Duitsland, Polen, Kroatië, Italië en Griekenland. Daarnaast wordt door de Commissie in samenwerking met het secretariaat van de Energiegemeenschap² specifiek aandacht besteed aan de versterking van de transportinfrastructuur in Zuidoost-Europa. Dit gebeurt onder meer via de initiatieven SEEGAS (South-East European Gas initiative) en CESEC (Central and South-Eastern Europe Energy Connectivity initiative). Daarbij zijn niet alleen EU-lidstaten betrokken, maar ook landen als Moldavië en Oekraïne.

Vragen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

5

Is de minister positief over de grotere CEF-middelen? Deelt zij de focus op energietransitie en grensoverschrijdende netten? Erkent zij dat extra financiering voor energienetten nodig is voor Europese weerbaarheid? Hoe voorkomt zij dat nieuwe gasprojecten via het CEF worden gefinancierd?

² De Energiegemeenschap is een internationale organisatie die de EU en 9 aangrenzende (potentiële) kandidaat-lidstaten bijeenbrengt om een geïntegreerde regionale energiemarkt te creëren op basis van een juridisch bindend kader.

Antwoord

Het kabinet staat in principe positief tegenover de voorgestelde CEF-verhoging. Tegelijk wil het kabinet niet vooruitlopen op de budgettaire besluitvorming. De financiële aspecten van het CEF zijn onderdeel van de bredere MFK-onderhandelingen en het kabinet hecht eraan dat hierover integraal wordt besloten, conform het eerder gedeelde BNC-fiche en de MFK-Kamerbrief.³

Op het gebied van energie zet Nederland in op verdere realisatie van interconnecties tussen de lidstaten om betere integratie van de Europese energiemarkt te bewerkstelligen en om de energietransitie en verduurzaming van Europese energievoorziening te bevorderen. Betere integratie van Europese energiemarkt draagt in belangrijke mate bij aan concurrentievermogen van de Europese industrie, leveringszekerheid en weerbaarheid van de EU-energievoorziening. Zie ook de beantwoording van vraag 2.

De energiecategorieën die in aanmerking komen voor CEF-financiering zijn vastgesteld in de TEN-E Verordening (EU 2022/869). Naast de focus op elektriciteitsinterconnectoren, offshore infrastructuur, waterstof en electrolyse projecten, koolstoftransportinfrastructuur en projecten voor slimme elektriciteitsnetwerken, kunnen met CEF ook slimme gas netwerken worden gefinancierd, waarin innovatieve technologieën zijn geïntegreerd om de efficiëntie van het net te verbeteren. Daarbij moet het om een aandeel van hernieuwbare en koolstofarme gassen gaan in het netwerk zoals bepaald in de TEN-E verordening in de bijlage IV artikel 6. Er is dus op basis van de huidige TEN-E verordening geen sprake van de financiering van traditionele gasprojecten zoals het in het verleden het geval was.

6

Hoe beoordeelt de minister de triloogdeal over REPowerEU? Welke bijkomende acties dient Nederland te nemen ten gevolge van deze deal?

Antwoord

Het kabinet oordeelt positief over het akkoord dat in de nacht van 2 op 3 december jl. is bereikt. Het kabinet vertrouwt erop dat dit akkoord op korte termijn formeel wordt bekrachtigd zodat de REPowerEU-verordening op 1 januari 2026 in werking kan treden. Vooruitlopend daarop vindt er vanuit het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) inmiddels overleg plaats met de Douane en de Autoriteit Consument & Markt (ACM) over de tenuitvoerlegging van de verordening opdat het nog resterende Russische LNG dat

³ Zie 'Kabinetsappreciatie MFK- en EMB voorstellen Europese Commissie', Nummer. 21501-20-2268.

nu nog Nederland binnenkomt (momenteel ca. 2 miljard m³ op jaarbasis) uiterlijk per de in verordening opgenomen data wordt geweerd. Het is daarbij goed om te melden dat deze data corresponderen met de data van het 19de sanctiepakket.

7

Ten aanzien van het Grids Package: hoe kijkt de minister naar grensoverschrijdende kostenverdeling? Vindt zij ook dat dit een bindend kader moet krijgen? Zal de minister hierom vragen?

Antwoord

Het kabinet onderschrijft het belang van het maken van afspraken over de grensoverschrijdende verdeling van kosten en baten voor infrastructuur op zee. Kostendeling is een essentieel onderdeel van de verdere uitwerking van de gezamenlijke plannen in de Noordzee. Een rechtvaardig en goed georganiseerd kostendelingsmechanisme is nodig om investeringszekerheid te bieden, langdurige samenwerking te ondersteunen en onze gezamenlijke ambities te realiseren. Binnen de North Sea Energy Cooperation (NSEC) wordt hier in samenwerking met de Commissie invulling aan gegeven. Het kabinet heeft zich ingezet en zal zich blijven inzetten om dit onderwerp verder te brengen. Daarbij blijft het uitgangspunt dat nauwe samenwerking en wederkerigheid tussen de betrokken landen essentieel zijn om tot een werkbare en gedragen oplossing te komen.

8

Zal de minister pleiten voor Europese eisen rond 'made-in-EU' voor elektriciteitsnetten en veiligheidseisen om buitenlandse mogendheden buiten het 'grid' te houden? Zet Nederland daar nu al op in?

Antwoord

Het kabinet acht de veiligheid en weerbaarheid van elektriciteitsnetten, waaronder het tegengaan van dreigingen van buitenlandse mogendheden, van essentieel belang om de leveringszekerheid van energie te waarborgen. In het realiseren van de energietransitie is het voor het kabinet van belang om ook goed oog te houden voor de fysieke en digitale weerbaarheid van het energiesysteem middels risico gebaseerde maatregelen. Onder coördinatie van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) wordt gewerkt aan implementatie van de Europese NIS2-richtlijn in de Cyberbeveiligingswet (Cbw) en de Europese CER-richtlijn in de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke). Netbeheerders zijn hierbij verplicht om rekening te houden met de specifieke kwetsbaarheden van hun rechtstreekse leveranciers en dienstverleners en de algemene kwaliteit van hun producten en de cyberveiligheid.

In aanvulling op de Europese richtlijnen treedt per 1 januari de Energiewet in werking, waarbij artikel 3.18 voorziet in specifieke voorschriften voor de bescherming van vitale processen (waaronder transmissie en distributie van elektriciteit). In dit artikel wordt een grondslag gecreëerd om de Aanbestedingswet op defensie- en veiligheidsgebied te kunnen gebruiken voor het energiesysteem. Voor bepaalde gevoelige opdrachten is het wenselijk dat netbeheerders gebruik kunnen maken van deze Aanbestedingswet. Dit biedt mogelijkheden voor scherpe randvoorwaarden aan partijen die deelnemen aan aanbestedingen die door netbeheerders worden uitgezet. Naast het wettelijk kader staat het ministerie van Klimaat en Groene Groei in nauw contact met de netbeheerders en veiligheidspartners om elkaar te ondersteunen bij inkoop en aanbesteding.

Volgens het kabinet biedt deze combinatie van product- en ketengerichte Europese wetgeving aangevuld met nationale wetgeving en samenwerking rond de bescherming van vitale energieprocessen voldoende adequate bescherming. Deze aanpak helpt om risico's te beheersen en de weerbaarheid van het Europese energiesysteem te verhogen. Het kabinet zal in Europees verband eventuele verdere voorstellen ter verbetering van de veiligheid van elektriciteitsnetten zorgvuldig afwegen en deze steunen waar ze meerwaarde hebben voor de veiligheid van onze elektriciteitsnetten.

9

Hoe worden flexibiliteit van vraag en slimme oplossingen voor netten in dit Europees pakket zullen meegenomen? Gaat de minister er bij de EU op aandringen daar iets rond te doen?

Antwoord

Het kabinet zet zich op Europees niveau in voor het bevorderen van flexibiliteit aan de vraagkant en slimme oplossingen voor netten, bijvoorbeeld via het standaardiseren en stimuleren van slimme apparaten. Nederland vraagt de Commissie ook om best

practices van lidstaten op het gebied van het beter benutten van het elektriciteitsnet in kaart te brengen en de uitwisseling daarvan tussen lidstaten te bevorderen. Het recent gepubliceerde Grids Package⁴ benadrukt het belang van de modernisering en digitalisering van netten en het aanpakken van netcongestie door bijvoorbeeld het stimuleren van flexibiliteit. De Tweede Kamer zal over de kabinetspositie op de nieuwe beleidsvoorstellen uit het Grids Package op de gebruikelijke wijze worden geïnformeerd via een BNC-fiche.

10

Hoe zal dit pakket ook de elektrificatie stimuleren? Zet Nederland ook in op meer middelen hiervoor, bijvoorbeeld via 'Contracts for difference' (CfD's) en 'Power Purchase Agreements' (PPA's) of meer middelen om de industrie te verduurzamen?

Antwoord

Met het Grids Package heeft de Commissie een omvangrijk pakket met verschillende wetgevende en niet-wetgevende voorstellen gepubliceerd. Deze voorstellen moeten helpen om netten sneller uit te rollen en beter te benutten, onder andere door vergunningverlening te versnellen en lidstaten te helpen om netcongestie aan te pakken. Daarmee kan het pakket helpen barrières voor elektrificatie weg te nemen.

Uit de Europese Electricity Market Design (EMD)-verordening volgt dat stimulering van hernieuwbare elektriciteitsprojecten, per medio 2027, uitsluitend gegeven mag worden middels tweezijdige *contracts for difference* (tweerichtings-contracten). Dit instrument draagt bij aan de totstandkoming van voldoende aanbod van hernieuwbare stroom wat bijdraagt aan lagere prijzen voor onder meer industriële gebruikers. Het kabinet zorgt er bij de uitwerking voor dat het instrument goed samengaat met PPA's.

De *business case* van wind op zee staat momenteel onder druk, mede door de achterblijvende vraag naar elektriciteit.⁵ Hoewel de technische potentie van elektrificatie van de Nederlandse industrie groot is, blijft de elektriciteitsvraag, voornamelijk door ongunstige randvoorwaarden, achter bij de groei van hernieuwbare elektriciteit. Om de juiste randvoorwaarden voor industriële elektrificatie te creëren en investeringen in elektrificatietechnologieën aantrekkelijker te maken, zijn in de Actieagenda Elektrificatie Industrie⁶ een aantal additionele beleidsacties geïdentificeerd. Ook is recent gekeken welke grotere aanpassingen wenselijk zijn aan de SDE++ om deze toekomstbestendig te

⁴ Zie link: [Commission proposes upgrade of the EU's energy infrastructure to lower bills and boost independence](#) (10 december 2025).

⁵ Zie 'Actieplan windenergie op zee', nummer 2025D39426. Link: [Actieplan windenergie op zee | Rapport | Rijksoverheid.nl](#) (16 september 2025).

⁶ Zie 'Actieagenda Elektrificatie Industrie'. Link: <https://open.overheid.nl/documenten/68a7254c-e99b-436b-8d62-e8d1bc3c3044/file> (september 2025).

maken⁷. Daarnaast verkent het kabinet de inzet van Contracts for Difference (CfD's) voor afnemers van elektriciteit.

Tot slot wordt gekeken hoe EU-staatssteunkaders als het nieuwe CISAF (Clean Industry State Aid Framework) kunnen worden ingezet om de elektriciteitskosten te verlagen. Ook worden de beleidsopties uit het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) bekostiging elektriciteitsinfrastructuur verder uitgewerkt conform de kabinetsappreciatie. Tot slot worden nieuwe financieringsmodellen ontwikkeld in samenwerking met financiële instellingen en nationale fondsen; zoals vergroten toegankelijkheid van corporate PPA's.

11

Hoe wordt de bescherming van waardevolle natuur als belang behouden in de afweging van het versnellen van vergunningsprocedures? Is de minister het eens dat snellere procedures niet mogen leiden tot natuurvernietiging?

Antwoord

Het belang van natuur en milieu is evident. Europese regelgeving, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn bepaalt dat in vergunningsprocedures uitvoerig onderzocht wordt wat de impact van een project is op de natuur.

In de afweging van het versnellen van procedures kijkt het kabinet hoe onnodige regeldruk weggehaald kan worden, terwijl de waarborgen van de Vogel- en Habitatrichtlijn en andere richtlijnen overeind blijven. Juist bij de uitrol van hernieuwbare energieprojecten (opwek, opslag en infra) is een scherpe analyse nodig. Deze projecten hebben op langere termijn een positief effect op de natuur, omdat zij uiteindelijk leiden tot een vermindering van de uitstoot van CO₂ en stikstofemissies. Als voorbeeld van deze inzet, pleit het kabinet ervoor om in Europese regelgeving te verduidelijken dat tijdelijke, beperkte stikstofemissies bij de aanleg van hernieuwbare energieprojecten toegestaan zouden moeten worden. Deze projecten hebben een beperkte stikstofuitstoot en zorgen na aanleg voor grote stikstofreducties, bijvoorbeeld in de industrie. Door de huidige regelgeving kunnen deze projecten vertragen.

12

Hoe kijkt de minister naar de verschillende dereguleringsomnibussen die de Commissie al gepresenteerd heeft en ook voor de chemische industrie zou kunnen presenteren? Gaat de minister pleiten voor het behoud van maatregelen ter bescherming van het milieu en de gezondheid van burgers?

⁷ Zie 'Stimulering duurzame energieproductie; Resultaten traject Toekomst van de SDE++', Kamerstuk 31239, nr. 439.

Antwoord

Zoals aangegeven in het BNC-fiche m.b.t. de omnibus VI (aangaande de chemie) deelt het kabinet de wens om wet- en regelgeving te vereenvoudigen en administratieve lasten aan te pakken.⁸ Het kabinet zet daarbij in op zorgvuldige, haalbare en uitvoerbare (Europese) wetgeving en op realistisch en begrijpelijk beleid. Daarbij wordt ingezet op een evenwichtige benadering: het verminderen van regeldruk waar mogelijk, zonder concessies te doen aan de bescherming van de volksgezondheid, de consument en de veilige leefomgeving. In gevallen waar wijzigingen in het voorstel leiden tot een onacceptabele verminderde bescherming van de volksgezondheid en een minder veilige leefomgeving pleit het kabinet voor wijzigingen die de bescherming van de volksgezondheid en het verminderen van de regeldruk voor de chemische industrie beter met elkaar verenigen.

13

Inzake COP30: hoe zal de minister de Europese partners meekrijgen in een ambitieuze agenda voor de van de top met Colombia? In welke mate zijn de Europese instellingen en andere lidstaten al betrokken in deze plannen? In welke mate betekent het organiseren van deze conferentie verdere stappen in het afbouwen van fossiele subsidies in Europees verband? Hoe zal Nederland een voortrekkersrol waarmaken?

Antwoord

Ik hecht er sterk aan om samen met mijn Colombiaanse collega de conferentie in april voor te zitten. Tijdens de COP was er een duidelijke oproep van een grote groep landen om met elkaar door te praten over wat het betekent om de transitie weg van fossiele brandstoffen vorm te geven, maar het is niet gelukt om dat in de slottekst te krijgen. Het idee is om tijdens de conferentie met een groep gelijkstemde landen en andere belanghebbenden – van zowel binnen als buiten Europa – in meer detail met elkaar door te praten over het afbouwen van fossiele brandstoffen. Daarbij willen we op een constructieve manier over dit moeilijke vraagstuk doorpraten en de nadruk leggen op wat wél kan. Tijdens de conferentie zal ingegaan worden op verschillende deelthema's, zoals het afbouwen van fossiele subsidies, economische diversificatie, het opschalen van hernieuwbare energie en sociale aspecten van de transitie. Met het oog op onze concurrentiepositie is het belangrijk om dit juist in internationaal verband te doen en dus met landen gezamenlijk stappen te zetten. We zijn op dit moment nog in de beginfase van de organisatie van de conferentie. Zodra het programma is afgerond, zal de Kamer nader worden geïnformeerd.

⁸ Zie 'Fiche 2: Verordening Omnibus VI - vereenvoudiging eisen en procedures chemische producten | Publicatie | Rijksoverheid.nl' (8 juli 2025).

Vragen van de leden van de CDA-fractie

14

Welke lopende of geplande energieprojecten komen in Nederland mogelijk in aanmerking voor financiering uit het nieuwe CEF, en welk totaalbedrag aan Europese middelen door deze projecten potentieel zou kunnen worden benut? Ten aanzien van de discussies over het begrip 'grensoverschrijdend': wat is de Nederlandse opstelling in deze discussie en welke nationale projecten in welke lidstaten van een dergelijk bredere interpretatie gebruik zouden kunnen maken? Kan de minister daarbij ook aangeven wat de argumenten voor en tegen een bredere interpretatie zijn?

Antwoord

Zie voor het eerste deel van de vraag de beantwoording van vraag 3.

Door CEF kunnen zowel grensoverschrijdende projecten op het gebied van transport als ook op het gebied van energie worden gestimuleerd. Wat betreft energie is ten aanzien van het begrip 'grensoverschrijdend' binnen CEF meer aandacht opgenomen voor de versterking van binnenlandse energie-infrastructuur om grensoverschrijdende energieverbindingen optimaal te kunnen gebruiken. Deze projecten moeten wel een grensoverschrijdende impact hebben. Dit is al mogelijk op basis van de huidige TEN-E verordening, maar is nu ter verduidelijking ook in CEF opgenomen. Dit betreft bijvoorbeeld projecten op het gebied van energieopslag of projecten die de netwerkcapaciteit vergroten om het transport van elektriciteit tussen lidstaten te bevorderen.

Op het gebied van transport heeft het kabinet zich binnen CEF ingezet voor een brede interpretatie van het begrip 'grensoverschrijdend' dan voorgesteld door de Commissie. Anders dan bij energie is dit namelijk niet geregeld in de voor transport relevante TEN-T-verordening. De nu in CEF opgenomen verruiming regelt dat projecten die geografisch gezien binnen een lidstaat vallen, maar wel een systeemversterkende werking hebben op het hele netwerk, ook binnen de scope van het CEF kunnen vallen. Het kabinet heeft geen zicht op nationale projecten in andere lidstaten die van deze interpretatie gebruik kunnen maken.

Een verruiming van het begrip is positief voor Nederland, omdat het de connectiviteit van Nederland verbetert. Grensoverschrijdende projecten in de visie van de Commissie betreffen slechts projecten binnen enkele kilometers rond een grensovergang. Investerings in internationaal goederen- en passagiersvervoer worden voornamelijk in gebieden gedaan die verder van de grens aflaggen, welke significante toegevoegde waarde hebben voor de Europese netwerken. Een tegenargument zou kunnen zijn dat

het netwerk in andere lidstaten 'meer' aanspraak maakt op CEF-financiering door deze verruiming.

15

Uit de Geannoteerde Agenda blijkt dat Nederland in het kader van het Grids Package voor diverse punten zal pleiten. Kan de minister op elk van deze punten aan te geven op welke wijze een Europese aanpak voor Nederland ondersteunend kan zijn? Kan de minister tevens aangeven of zij hier ook concrete voorstellen voor zal doen en, zo ja, welke dat zijn?

Antwoord

In veel Europese lidstaten zijn forse investeringen in elektriciteitsnetten nodig waardoor de nettarieven stijgen. Nederland zet daarom in op een Europese aanpak van de hoge netwerktarieven, gericht op zowel een betere benutting van het net – waardoor kosten kunnen worden verlaagd - als ook op het creëren van een gelijk speelveld voor de industriële sector en de ontwikkeling van nieuwe technologieën zoals elektrolyzers en batterijen. Daarnaast zet Nederland in op een doeltreffend Europees mechanisme voor een rechtvaardige verdeling van kosten en baten van de aanleg van nieuwe infrastructuurprojecten op zee die meerdere lidstaten ten goede komen, zie antwoord op vraag 7.

Ook netcongestie wordt in meerdere Europese lidstaten een steeds groter probleem. Nederland vraagt de Commissie daarom om lidstaten te ondersteunen bij het aanpakken van netcongestie en het verkorten van wachtrijen voor netaansluitingen, onder meer door de bestaande mogelijkheden binnen het Europese kader te verduidelijken en uitwisselingen van best practices tussen lidstaten te bevorderen.

Het kabinet bestudeert momenteel de voorstellen van de Commissie en zal op basis hiervan de concrete inzet bepalen. Over de kabinetspositie op de nieuwe beleidsvoorstellen uit het Grids Package zal de Tweede Kamer na de Energieraad op de gebruikelijke wijze worden geïnformeerd via een BNC-fiche.

16

Hoe gaat de minister de noodzaak van vraagcreatie onder de Industrial Decarbonisation Accelerator Act bij Europese collega's onder de aandacht brengen en welke concrete EU-voorstellen verwacht zij hierover?

Antwoord

Vraagcreatie is een belangrijk aspect van groene marktcreatie, aangezien het lange termijn zekerheid geeft om te investeren in schone productieprocessen. In de

Kamerbrief 'toekomstperspectief voor de industrie'⁹ presenteerde het kabinet een visie hoe in EU-verband schone markt- en vraagcreatie vorm moet krijgen. Voor het kabinet is marktcreatie een van de prioriteiten bij de uitwerking van de Clean Industrial Deal en, in het verlengde daarvan, de Industrial Accelerator Act (IAA). In dat verband heeft het kabinet, samen met enkele andere lidstaten, een non-paper aan de Commissie en andere lidstaten aangeboden met concrete generieke maatregelen voor vraagcreatie, maar ook specifieke maatregelen voor vraagcreatie in de staal- en chemiesector.¹⁰

Het kabinet kan nog niets concreets zeggen over de maatregelen die in de IAA terug zullen komen en wil ook niet al op de publicatie vooruitlopen. Publicatie is voorzien op 10 december. Het kabinet hoopt in ieder geval dat vraagcreatie een prominente rol krijgt en dat maatregelen uit het non-paper hun plek in de IAA hebben gekregen. De Tweede Kamer zal over de kabinetspositie op de nieuwe beleidsvoorstellen uit het IAA op de gebruikelijke wijze worden geïnformeerd via een BNC-fiche.

De vragen van de leden van de JA21-fractie

17

De leden van de JA21-fractie vragen in hoeverre de minister waarborgt dat bij de uitwerking van het CEF Nederland een netto-ontvanger wordt en geen netto-betaler. Deze leden verzoeken een ondubbelzinnig antwoord van de minister dat er primair altijd wordt gedacht aan het Nederlandse belang inzake handel en energievoorzieningen.

Antwoord

Wat betreft de budgettaire inzet van het kabinet, zet Nederland in op een financieel houdbaar MFK. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar de MFK-Kamerbrief van september, waarin de budgettaire inzet is toegelicht.¹¹

18

Hoe gaat de minister waarborgen dat Europese regelgeving niet gaat bijten met nationale belangen? Is de minister van mening dat een verdere integratie van de Europese energiemarkt eerder ten goede of ten slechte komt aan de Nederlandse energieprijzen?

Antwoord

Het kabinet ziet er in de Europese onderhandelingen actief op toe dat nieuwe Europese

⁹ Zie 'Toekomstperspectief Energie-intensieve Industrie', Kamerstuk 29826 nr. 265.

¹⁰ Kamerstuk 21501, nr. 30681.

¹¹ Zie 'Kabinetsappreciatie MFK- en EMB voorstellen Europese Commissie' Link: [Kamerbrief reactie op voorstellen Meerjarig Financieel Kader en eigenmiddelenbesluit | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#) (12 september 2025).

regelgeving aansluit bij de Nederlandse belangen. Dit doet het kabinet door vroegtijdig Nederlandse prioriteiten in te brengen, de mogelijke gevolgen voor nationale beleidsruimte zorgvuldig te analyseren en nauw samen te werken met andere lidstaten die vergelijkbare belangen hebben. Het kabinet is ervan overtuigd dat de verdere integratie van de Europese energiemarkt bijdraagt aan het verlagen van de energieprijzen in Nederland en Europa.

19

De leden van de JA21-fractie vragen de minister hoe Nederland lidstaten die niet voldoen aan budgettaire afspraken, gaat aanspreken. Er zijn lidstaten met hoge schulden en grote, oplopende tekorten. Hoe wil de minister dat de EU gaat herprioriteren en kritisch moet kijken naar de besteding van Europese publieke middelen?

Antwoord

De Commissie beoordeelt halfjaarlijks de aanwezigheid van buitensporige tekorten in lidstaten in het kader van artikel 126, lid 3, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU). Zij doet dit wanneer het begrotingstekort de referentiewaarde van 3% overschrijdt of wanneer de schuld de referentiewaarde van 60% overschrijdt én onvoldoende snel daalt. In het herziene raamwerk betekent dit laatste concreet dat de Commissie een onderzoek start wanneer de lidstaat drempelwaarden overschrijdt voor de afwijking van het uitgavenpad dat de Raad aan de lidstaat heeft aanbevolen. Naar verwachting zal de Commissie in de Ecofinraad van december het onderzoek naar het bestaan van buitensporige tekorten toelichten. Vervolgens kan de Raad tijdens de Ecofinraad van januari, op voorstel van de Commissie, besluiten dat er sprake is van een buitensporig tekort in een lidstaat of meerdere lidstaten.¹²

De Kamer ontvangt in de geannoteerde agenda voor de Ecofinraad van januari een kabinetsappreciatie van het Commissievoorstel voor het Raadsbesluit over het vaststellen van buitensporige tekorten van lidstaten. De toepassing van de begrotingsregels is daarmee een vorm van coördinatie van het nationale begrotingsbeleid waarin de Commissie het voortouw neemt en de Raad besluit over aanbevelingen. Lidstaten blijven zelf verantwoordelijk voor hun beleid. Ten algemene blijft Nederland in Raadsverband wel het belang benadrukken van houdbare overheidsfinanciën en het doorvoeren van structurele hervormingen.

Ten aanzien van de besteding van Europese publieke middelen en de inzet van het kabinet verwijs ik u naar de kabinetsinzet ten aanzien van het Meerjarig Financieel Kader 2028-2034 van 12 september jl. Het kabinet zet in op het versterken van het Europees

¹² Volgens artikel 126(6) VWEU.

concurrentievermogen met een sterke interne markt en inzet op onderzoek en innovatie als fundament, een stevig migratie- en asielbeleid, en veiligheid en defensie.¹³

20

Hoe gaat de minister waarborgen dat de energieprijzen in Nederland verlaagd worden? Hoe gaat de minister ervoor zorgen dat energieprijzen vergelijkbaar, maar het liefst lager zijn, dan omringende landen, zodat de Nederlandse industrie (en consumenten) een gelijk speelveld hebben ten opzichte van buurlanden?

Antwoord

Het kabinet kijkt doorlopend hoe de prijzen voor consumenten en ondernemers op de markt zich ontwikkelen. Waar nodig neemt dit kabinet gerichte maatregelen om de energierekening te verlagen. Hierbij hebben maatregelen gericht op structurele verlaging van de energieprijzen, door verduurzaming, de voorkeur. Hierover wordt jaarlijks in de monitor energiesysteem gerapporteerd.

Het kabinet vindt het van belang dat Nederland een gelijk speelveld behoudt ten opzichte van omliggende landen en onderzoekt waar nodig hoe we huishoudens en ondernemers kunnen ondersteunen. In de Kamerbrieven van 25 april 2025 en 16 september 2025¹⁴ is de Kamer over verschillende maatregelen geïnformeerd die het kabinet op nationaal niveau neemt om de energierekening voor bedrijven en consumenten te verlagen.

Zo is de indirecte kostencompensatie ETS (IKC-ETS) verlengd tot en met 2028 en werkt het kabinet opties uit om de nettarieven te verlagen, gericht op besluitvorming in de formatie. Hiermee kan de overheid bijdragen aan het dempen van de tarieven door generieke subsidiëring van de inkomsten van netbeheerders, wat vervolgens over alle gebruikers wordt verdeeld, bijvoorbeeld door subsidiëring van het net op zee. Ook worden de mogelijkheden verkend tot subsidiëring van de elektriciteitsprijs onder het nieuwe CISA-kader. Tot slot onderzoekt het kabinet de mogelijkheden voor Contracts for Difference voor afname.

21

Wat is de inschatting wat de afbouw van Russisch gas doet met de Nederlandse energieprijzen?

Antwoord

¹³ Idem.

¹⁴ Zie 'Uitvoering Pakket voor Groene Groei', nummer. 33043-119. Link: [Kamerbrief over uitvoering Pakket voor Groene Groei | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#) (16 september 2025).

Vooralsnog is er geen effect te zien van de afbouw van Russisch gas op de gasprijs. Sinds het 19de sanctiepakket, met daarin een verbod op de import van Russisch LNG, eind oktober 2025 is aangenomen is de gasprijs op de toonaangevende gashandelsplaats *Title Transfer Facility* (TTF) gedaald van € 32,4 per MWh op 24 oktober 2025 naar € 28,2 per MWh op 3 december 2025. Voor de komende maanden wordt een verdere daling verwacht, zo staat de gasprijs voor zomer 2026 momenteel op € 26,8 per MWh en de prijs voor zomer 2027 staat op € 24,8 per MWh. Zie ook het antwoord op vraag 23 over het toenemend aanbod van LNG.

22

Kan de minister aangeven waar Nederland op Europees niveau staat inzake het afsluiten van gasleveranties ten opzichte van andere Europese landen? Wat is de positie van Nederland ten aanzien van het feit dat de Commissie bekijkt of er een tijdelijke ontheffing voor sommige lidstaten geboden kan worden op de import van Russisch gas en de import en tijdelijke opslag van olie en petroleumproducten?

Antwoord

De hoeveelheid Russisch gas die nog naar Nederland komt is zeer beperkt. Momenteel wordt op jaarbasis nog ca. 2 miljard m³ aan Russisch gas in de vorm van LNG ontvangen. Dit op een totaal binnenlands verbruik van meer dan 30 miljard m³ en een totale jaarlijkse gasdoorvoer door Nederland van meer dan 60 miljard m³.

In totaal exporteerde Rusland in 2024 nog een kleine 52 miljard m³ aan gas naar de EU, ca. 19% van de totale import van de Unie. In 2021 was dit nog 45%.

De Nederlandse positie ten aanzien van het feit dat de Commissie bekijkt of er een tijdelijke ontheffing voor sommige lidstaten geboden kan worden op de import van Russisch gas, was flexibel. Het kabinet achtte dit voor Nederland niet nodig, maar had begrip voor de positie van lidstaten die hier wel behoefte aan hadden. Het is overigens wel zo dat de Commissie deze tijdelijke ontheffing slechts onder zeer uitzonderlijke omstandigheden mag verlenen. En in het recente akkoord dat het Deens voorzitterschap met de delegatie van het Europees Parlement heeft gesloten is deze ontheffing (nog) strenger ingebed: maximaal voor een periode van vier weken en er mag dan alleen in korte termijncontracten voor Russisch gas worden gehandeld. Dit akkoord moet overigens nog wel formeel wordt bekrachtigd door de betrokken instituties. Het kabinet gaat ervan uit dat dit op zeer korte termijn gebeurt.

Verder geldt dat de verwijzingen naar de tijdelijke opslag van olie en petroleumproducten niet zijn opgenomen in het akkoord dat tussen het Deense voorzitterschap en de delegatie van het Europees Parlement is gesloten. Dit omdat de Commissie heeft aangekondigd met een eigenstandig wetgevend voorstel te komen voor het beëindigen van de import van Russische olie per eind 2027.

23

Kan de minister aangeven in hoeverre lidstaten in het recente verleden kenbaar hebben gemaakt dat zij interesse hebben in gas uit het Groninger gasveld? Vindt de minister het acceptabeler dat Nederland tot 2027, en mogelijk andere lidstaten met een ontheffing, gas importeren uit Rusland, dan Europees gas op een veilige manier (tijdelijk) te benutten?

Antwoord

Er is geen enkele lidstaat geweest die in de afgelopen jaren kenbaar heeft gemaakt geïnteresseerd te zijn in gas uit het Groningenveld. En zoals in het antwoord op vraag 22 aangegeven is de mogelijkheid voor het verlenen van een ontheffing aan strikte voorwaarden verbonden en wordt dat mogelijk ook beperkt in de tijd. Verder is het de verwachting dat het wegvallen van het Russische gas in afdoende mate wordt opgevangen door het additionele LNG dat op de markt komt. Het Internationaal Energie Agentschap (IEA) verwacht dat het mondiale aanbod van LNG toeneemt van 650 miljard

m³ in 2024 tot 950 miljard m³ in 2030. Dit vooral door groei in de Verenigde Staten, Canada en Qatar.¹⁵

24

Kan de minister aangeven of Nederland in relatie tot het Grids Package een netto-ontvanger of nettobetaler wordt? Hoe gaat de minister waarborgen dat Nederland in geen enkel geval netto-betaler wordt? Hoe gaat de minister daarnaast waarborgen dat Europese regelgeving niet gaat bijten met nationale belangen?

Antwoord

Het Grids package bevat geen voorstellen die onder het nieuw Meerjarig Financieel Kader (MFK) vallen. Er zijn geen financiële middelen te verdelen onder het Grids Packages en dus is geen enkel land een netto-betaler of netto-ontvanger.

Het pakket bevat bijvoorbeeld wel voorstellen die zien op de rechtvaardige verdeling van kosten en baten bij de aanleg van nieuwe infrastructuurprojecten op zee die meerdere lidstaten ten goede komen. Het kabinet zet in op een verdeling van de kosten tussen landen die een afspiegeling is van de baten die ermee samenhangen, zie ook antwoord op vraag 7.

Zie voor de laatste vraag de beantwoording op vraag 18.

25

Is de minister bereid, in het kader van het creëren van een gelijk speelveld, om bij de Energieraad aan te kondigen dat het drastische verlagingen van energiebelastingen overweegt? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

De energieprijzen blijven een onderwerp waar het kabinet nadrukkelijk aandacht aan besteedt. Op dit moment zijn de energieprijzen op een stabiel en relatief laag niveau. Het kabinet volgt voortdurend de ontwikkelingen op de energiemarkt en neemt waar nodig gerichte maatregelen om de energierekening te verlagen. Daarbij ligt de focus op oplossingen die de energiekosten structureel omlaag brengen, met name door verdere verduurzaming. Over deze ontwikkelingen wordt jaarlijks gerapporteerd in de Monitor Energiesysteem. Het kabinet vindt het daarnaast van groot belang dat Nederland een gelijk speelveld behoudt voor de internationaal concurrerende energie-intensieve industrieën ten opzichte van andere landen. In de Kamerbrieven van 25 april 2025 en 16 september 2025 is de Kamer geïnformeerd over verschillende maatregelen die op nationaal niveau worden genomen om de energielasten te verlagen.

¹⁵ Zie IEA-rapport "Gas 2025 Analysis and forecast to 2030", 27 oktober 2025 <https://www.iea.org/reports/gas-2025>).

Tijdens de Energieraad zal het kabinet zich niet richten op voorstellen voor een aanpassing van de energiebelasting.

Voor wat betreft het gelijke speelveld merkt het kabinet het volgende op. De energiebelasting heeft een degressieve tariefsystematiek: naarmate het energieverbruik toeneemt, neemt het belastingtarief af. Hiervoor is gekozen om een zo groot mogelijk energiebesparingseffect te bewerkstelligen en tegelijkertijd rekening te houden met de internationale concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven en het risico op weglek van bedrijvigheid en CO₂-uitstoot te beperken.

26

Kan de minister aangeven of, en zo ja in hoeverre, Europese afspraken inzake het versterken van het energienet kan botsen met nationale afspraken en belangen?

Antwoord

De uitbreiding en versterking van de elektriciteitsnetten in Nederland en Europa is noodzakelijk om de energievraag van industrie, woningen en mobiliteit te voorzien en om de onafhankelijkheid van de import van fossiele brandstoffen te verminderen en is daarom in Nederlands belang. Bij de concrete uitwerking van voorstellen zal het kabinet er actief op toezien dat nieuwe Europese regelgeving aansluit bij de Nederlandse belangen.

27

De leden van de JA21-fractie constateren dat de versnelling inzake kernenergie nog altijd stroperig verloopt en dat over de opschaling van kernenergie nauwelijks wordt gesproken. Kan de minister informeren bij landen, zoals Frankrijk, waarom het in dergelijke landen wél mogelijk is om uitbouw van kernenergie vlot te trekken?

Antwoord

De regering deelt de wens om de uitrol van kernenergie te versnellen op een zorgvuldige manier, met blijvende aandacht voor veiligheid, milieu, financiële risico's en publieke betrokkenheid. Ervaringen en lessen uit andere landen kunnen van grote waarde zijn. Het kabinet volgt de internationale ontwikkelingen in andere Europese landen op de voet en neemt deel in veel gremia gericht op de ontwikkeling van kernenergie, waaronder de Nucleaire Alliantie en de SMR industriële alliantie, om actief knelpunten en ervaringen rondom de ontwikkeling van kernenergie te delen. Daarnaast heeft het kabinet ook enkele bilaterale samenwerkingsverbanden (Memoranda of Understanding) afgesloten met landen als Frankrijk.

Het is belangrijk om te benadrukken dat landen als Frankrijk te maken hebben met gelijksoortige uitdagingen als Nederland, maar ook een andere nationale context en energiesysteem kennen, waardoor oplossingen in het ene land niet direct toepasbaar zijn in Nederland.

Het kabinet zal in nauw contact blijven met andere landen, om daar waar mogelijk samen op te trekken en best practices uit te wisselen.

28

De leden van de JA21-fractie vragen of de minister in Europees verband een discussie wil starten over de bindende klimaatdoelstellingen die onhaalbaar zijn voor Nederland, zoals het Centraal Planbureau (CPB) onder andere concludeerde.

Antwoord

Voor het kabinet staat de uitvoerbaarheid van Europese klimaatdoelstellingen centraal. Het kabinet blijft dan ook inzetten op concrete, tijdige en stevige uitvoeringsmaatregelen

in de EU die bedrijven en burgers in staat stelt de transitie mee te maken en mede vorm te geven.

De Europese klimaatdoelen zijn in beginsel enkel bindend op EU-niveau, waarbij de bijdragen van de lidstaten uiteen kunnen lopen. Volgens de recente beoordeling van de Commissie komt de EU, bij volledige uitvoering van bestaande en geplande nationale maatregelen en EU-beleid, uit op circa 54% netto emissiereductie in 2030 ten opzichte van 1990. Daarmee ligt de EU grotendeels op koers om het klimaatdoel van minstens 55% reductie in 2030 te behalen.¹⁶

Het *Effort Sharing* doel voor 2030 voor mobiliteit, landbouw, kleine industrie en gebouwde omgeving is wel bindend voor lidstaten. Volgens de laatste raming van PBL zal Nederland aan dat doel voldoen. Het kabinet blijft conform de motie de Groot¹⁷ inzetten op het bijbehorende pakket van randvoorwaarden op Europees niveau.

Vragen van de leden van de BBB-fractie

29

Hoe wordt de rol van marktpartijen versterkt bij het realiseren van gasopslag, en welke prikkels zijn hiervoor nodig? Hoe kijkt de minister naar de verhouding tussen Europese opslagdoelstellingen en nationale situaties en marktontwikkelingen?

Antwoord

De verantwoordelijkheid voor het vullen van de gasopslagen ligt primair bij marktpartijen, bijvoorbeeld bij de energiebedrijven die gas opslaan om te kunnen voldoen aan hun leveringsverplichtingen. Een belangrijke prikkel is daarbij het verschil (de "spread") tussen de gasprijs in de winter en in de zomer. Omdat deze spread de laatste twee jaar op diverse momenten onvoldoende groot was om het 's zomers opslaan van gas voldoende rendabel te maken, heeft het kabinet maatregelen genomen om EBN in staat te stellen de gasopslagen te vullen indien marktpartijen daar onvoldoende in voorzien.

Europees gezien beschikt Nederland over veel opslagcapaciteit: zo'n 12,5% van de opslagcapaciteit van de Unie bevindt zich binnen Nederland en de Nederlandse opslagcapaciteit is in staat om zo'n 45% van de binnenlandse vraag af te dekken (ter vergelijking: in Duitsland is dit 28% en in België 6%). Dit geeft tevens aan dat de Nederlandse opslagcapaciteit een belangrijke rol in de Noord-West-Europese gasmarkt heeft.

¹⁶ COM(2025) 274 EU-wide assessment of the final updated national energy and climate plans. Delivering the Union's 2030 energy and climate objectives.

¹⁷ Kamerstukken II 2024/25, 22 112, nr.4139.

30

Hoe wordt geborgd dat het Chemie Actieplan daadwerkelijk leidt tot minder regeldruk en meer innovatie en een gelijk speelveld biedt voor het mkb, in plaats van extra bureaucratie?

Antwoord

Het kabinet deelt de mening van de BBB-fractie dat de chemische industrie van groot (strategisch) belang is voor Nederland en Europa, zoals ook te lezen in het BNC-fiche m.b.t. het Actieplan.¹⁸ Een belangrijke pijler van het Actieplan is de oprichting van de zogeheten *Critical Chemical Alliance* (CCA), die op korte termijn officieel van start zal gaan. Hieraan nemen niet enkel lidstaten, maar ook brancheorganisaties en chemiebedrijven deel.

De huidige problematiek van de Europese chemische industrie zal hier in brede zin op zowel hoogambtelijk als technisch niveau worden besproken, met als doel strategische advisering aan de Commissie over mogelijke (aanpassingen aan) wetgeving die de concurrentiepositie van de chemische industrie ten goede komen. De directe betrokkenheid van de industrie in dit traject, een aanpak die door het kabinet wordt onderschreven, is een belangrijk aspect in concrete en effectieve mitigatie van de regeldruk.

Additioneel aan de CCA zullen het komende jaar verschillende wetgevende voorstellen in het kader van concurrentiekracht, innovatie en verduurzaming (ten dele) gericht zijn op de Europese chemiesector. Zo komt de Commissie in ieder geval met voorstellen voor een *Industrial Accelerator Act*, een *Advanced Materials Act*, en een *Circular Economy Act*. Deze voorstellen dragen tevens bij aan de ambitie van de Commissie om regeldruk voor ondernemers terug te brengen met 25% en voor het MKB met 35%. In het bijzonder worden er komende maanden ook omnibusvoorstellen gepubliceerd op het gebied van industrie en milieu die bijdragen aan regeldrukvermindering in de chemische sector.

31

De leden van de BBB-fractie hebben kennisgenomen van de aanbeveling voor het openen van onderhandelingen met het Verenigd Koninkrijk (VK) over een gezamenlijk sanitair en fytosanitair gebied en koppeling van emissiehandelssystemen. Kan de minister toelichten hoe de belangen van de Nederlandse landbouw, visserij en industrie hierbij worden geborgd? Welke waarborgen zijn er dat een eventuele koppeling van emissiehandelssystemen niet leidt tot extra kosten of administratieve lasten voor het bedrijfsleven?

Antwoord

¹⁸ Zie 'Fiche 18: Chemie Actieplan'. Link: [Fiche 18: Chemie Actieplan | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#) (8 juli 2025).

De aanbeveling voor het openen van de onderhandelingen met het VK over een sanitair en fytosanitair gebied en koppeling van emissiehandelssystemen is op 13 november aangenomen door de Raad. De Commissie en het VK zijn ondertussen deze onderhandelingen gestart. Een overeenkomst over een gezamenlijk sanitair en fytosanitair (SPS) gebied tussen de EU en het VK is sterk in het belang van de Nederlandse economie gezien de sterke handelsrelatie tussen beide landen. Een overeenkomst vergemakkelijkt de handel in planten, dieren en daarvan afgeleide producten die momenteel controles moeten ondergaan of waarvoor certificaten moeten worden afgegeven om de SPS-status aan de grens te waarborgen.

Zoals uiteengezet in het BNC-fiche dat uw Kamer hierover heeft ontvangen¹⁹ is de koppeling van het EU- en VK-emissiehandelssysteem gericht op het creëren van een gelijk speelveld tussen de EU en het VK. Hiertoe zet de EU erop in dat de koppeling wordt ontworpen aan waarborgen om te voorkomen dat het Nederlandse bedrijfsleven extra kosten of administratieve lasten krijgt en de effectiviteit van het ETS systeem behouden blijft. Belangrijke punten zijn: een gelijk speelveld tussen EU- en VK-bedrijven, dynamische overname van EU-acquis door het VK, uniforme interpretatie en handhaving van de regels, en een verdeling van operationele kosten. Bij wederzijdse erkenning van emissierechten zal bovendien de koolstofcorrectie aan de grens (CBAM) bij handel tussen EU en VK niet van toepassing zijn. Effectieve realisatie van deze waarborgen hangt wel af van de concrete uitwerking van de overeenkomst.

32

Kan de minister reflecteren op de BBB-inzet dat digitalisering en AI in de energiesector vooral moeten bijdragen aan efficiëntie en betaalbaarheid, en niet tot extra kosten of bureaucratie mogen leiden?

Antwoord

Digitalisering en AI hebben veel potentieel, ze kunnen aanzienlijk bijdragen aan kostenbesparing, slimmere sturing en een betere benutting van het elektriciteitsnet. Tegelijk moeten we zorgen voor duidelijke en betrouwbare randvoorwaarden, op het gebied van onder andere cyberveerbaarheid, privacy, transparantie en het voorkomen van ongewenste platformmacht. Omdat vergelijkbare vraagstukken ook in andere domeinen spelen, worden oplossingen en standaarden domein overstijgend toegepast of hergebruikt, zodat het wiel niet telkens opnieuw wordt uitgevonden en onnodige kosten of bureaucratie worden voorkomen.

33

¹⁹ Zie 'Fiche 1: Beoordeling Aanbeveling voor openen onderhandelingen met VK over sanitaire en fytosanitaire ruimte en koppeling van emissiehandelssystemen'. Link: [Beoordeling Aanbeveling voor openen onderhandelingen met VK over sanitaire en fytosanitaire ruimte en koppeling van emissiehandelssystemen | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#) (19 september 2025).

Kan de minister aangeven welke concrete maatregelen Nederland neemt om leveringszekerheid en betaalbaarheid te waarborgen, nu de afhankelijkheid van LNG uit de wereldmarkt toeneemt? Hoe wordt de balans bewaakt tussen Europese solidariteit en nationale belangen, zeker als het gaat om de invulling van nationale diversificatieplannen?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 23 is het de verwachting dat het aanbod van LNG de komende jaren sterk zal toenemen. In Nederland is daar al sprake van. De import van LNG tussen 2021 en 2024 is toegenomen van 9,7 miljard m³ naar 19,3 miljard m³²⁰. Dat is gunstig voor zowel de leveringszekerheid als de betaalbaarheid. Zie wat dit betreft ook het antwoord op vraag 21 over de ontwikkeling van de gasprijs.

Het is dus de geïntegreerde, geliberaliseerde Europese gasmarkt waarbij gas vrijelijk over landsgrenzen stroomt die zorgt voor leveringszekerheid en betaalbaarheid. Het is ook om die reden dat het kabinet terughoudend is met het nemen van nationale maatregelen en daartoe slechts overgaat in specifieke situaties. De maatregelen die het kabinet heeft genomen om EBN in staat te stellen de gasopslagen te vullen indien marktpartijen daar onvoldoende in voorzien zijn daar een voorbeeld van. Wat betreft de nationale diversificatieplannen geldt dat die moeten zijn gericht op het uitfasen van Russisch gas. Zoals aangegeven in antwoord op vraag 22 speelt Russisch gas een zeer marginale rol in Nederland. Het kabinet ziet daar geen tegenstelling tussen solidariteit en nationale belangen.

34

De leden van de BBB-fractie bepleiten in verband met de Milieu Omnibus een korte-termijnevaluatie in de EU Emissions Trading System-richtlijn (EU ETS) op te nemen.

35

De leden van de BBB-fractie vragen of de minister bereid is te bevorderen dat in de Milieu Omnibus een korte-termijnherziening van het EU-ETS wordt opgenomen, met het doel een vereenvoudiging voor kleine emitters door de drempel te verhogen (van 25.000 naar 50.000 ton CO₂ per jaar). Deze aanpassing, voorzien in artikel 27 van de EU-ETS-richtlijn, zou de administratieve lasten voor het mkb aanzienlijk verminderen zonder de verduurzamingsdoelstellingen te beïnvloeden

36

De leden van de BBB-fractie vragen of de minister bereid is te bevorderen dat in de Milieu Omnibus een korte-termijnherziening van het EU-ETS wordt opgenomen met het doel een EU ETS-crisismechanisme voor tijdelijke hulp aan sectoren die aantoonbaar

²⁰ Bron: European Tracker, Institute for Energy Economics and Financial Analysis (zie: <https://ieefa.org/european-lng-tracker#section3>)

door de energiecrisis worden getroffen. Dit mechanisme moet voorzien in tijdelijke opschorting van de inleveringsverplichting voor EU-emissierechten of in de tijdelijke opschorting van het kortingspercentage van de vrije toewijzing van emissierechten voor sectoren die worden blootgesteld aan Carbon Leakage.

Antwoord op vragen 34, 35 en 36

In de tweede helft van 2026 is reeds een herziening en evaluatie van de ETS-richtlijn voorzien. Deze herziening vindt daarmee al op korte termijn plaats waarbij integraal naar alle mogelijke aanpassingen wordt gekeken. Het herzieningsvoorstel van de Commissie zal gelijktijdig met een impact assessment en een evaluatie komen. Het aanpassen van het ETS vóór de geplande herziening kan de geloofwaardigheid en effectiviteit ondermijnen, met gevolgen voor investeringszekerheid.

In algemene zin is het kabinet voorstander van het verlagen van administratieve lasten als dit kan zonder dat de integriteit, effectiviteit en zekerheid voor het behalen van de klimaatdoelen wordt aangetast. De oorzaak van de hogere energieprijzen komt hoofdzakelijk door andere factoren dan het EU-ETS. Voor de concurrentiepositie van de energie-intensieve industrie is het van belang dat verduurzaming loont en daar draagt het EU-ETS sterk aan bij. In het EU-ETS is al rekening gehouden om weglek van energie-intensieve en concurrentiegevoelige sectoren te voorkomen door gratis toewijzing van rechten in het ETS en wordt de koolstofgrensheffing (CBAM) vanaf volgend jaar geleidelijk ingevoerd voor de sectoren waarop deze van toepassing is.

Vragen van de leden van de SGP-fractie

37

Welke Nederlandse energie- en transportprojecten kunnen mogelijk gebruikmaken van het nieuwe CEF, en welke omvang aan Europese middelen zou daarbij kunnen worden benut?

Antwoord

Zie hiervoor het antwoord op de vragen 3 en 14.

38

CE Delft heeft in een recente analyse gewezen op de mogelijkheid van het creëren van een strategische kussengasreserve ten behoeve van extra flexibiliteit in een krappe gasmarkt. Deze leden horen graag hoe de minister deze optie waardeert.

Antwoord

De afgelopen jaren zijn er veel ontwikkelingen geweest die het belang van gasvoorraden in het energiesysteem hebben onderstreept. Zo ook het rapport dat CE Delft in opdracht van Energie Nederland heeft opgesteld.

Mede ter uitvoering van de Motie Grinwis c.s. over het komen tot een strategisch gasbeleid²¹, werkt het kabinet aan een afwegingskader om de wenselijkheid van verschillende overheidsinterventies in de gasmarkt te beoordelen. Het rapport van CE Delft en andere externe adviezen neemt het kabinet mee in dit traject. Het voornemen is om vóór de zomer van 2026 de Tweede Kamer te informeren over de stand van zaken van dit traject.

39

Zal de minister blijven inzetten op het opnemen van een regeling voor tijdelijke, beperkte emissies in het Grids Package of andere toekomstige EU-wetgeving?

Antwoord

De inzet met betrekking tot tijdelijke, beperkte emissies is met meerdere lidstaten gedeeld op zowel politiek als ambtelijk niveau. Het Grids Package omvat meerdere bepalingen die vergunningverlening voor nationale en grensoverschrijdende projecten op het gebied van infrastructuur, opwek en opslag moeten versnellen. In lijn met het Nederlandse non-paper wordt in het pakket bevestigd dat de uitrol van elektriciteitsinfrastructuur niet mag worden beperkt door tijdelijke stikstofemissies. Bij

²¹ Kamerstuk 29 023, nr. 574.

**Directie Europese en
Internationale Zaken**

Ons kenmerk
DEIZ / 103001264

de aanleg van netten hoeft volgens het voorstel geen stikstofruimte gezocht te worden. Hoe snel deze bepaling effect kan hebben, hangt af van de onderhandelingen en de implementatie van het pakket in Nederland. Op grond van het voorstel dient de bepaling omtrent stikstof binnen twee jaar na aanname van de richtlijn geïmplementeerd te zijn.

40

Wat houdt de inzet op een Europese aanpak van hoge nettarieven in, en vindt de minister dat daarnaast ook snel nationale verlaging van netkosten voor de industrie nodig is?

Antwoord

Zie hiervoor het antwoord op de vragen 15 en 20.

Vragen van de leden van de PvdD-fractie

41

Wil de minister reflecteren op welke andere energiegerelateerde grondstoffen uit Rusland, zoals uranium, verrijkt uranium of andere materiaal voor de nucleaire sector, nog onderwerp van import kunnen zijn of worden, zeker in het kader van de oprichting van de Nucleaire Energie Organisatie?

Antwoord

Nederland kent op dit moment geen directe afhankelijkheid van Rusland ten aanzien van de elektriciteitsproductie van kernenergie en is voornemens dit door te zetten bij nieuwe kerncentrales. Voor de nieuwe kerncentrales is Nederland dus voornemens om geen gerecycled uranium uit Rusland te importeren.

Nederland importeert op dit moment geen natuurlijk uranium uit Rusland. Er is voor de kerncentrale Borssele nog wel een *indirecte* afhankelijkheid van Rusland bij het hergebruik van uranium en de daarmee gepaard gaande vermindering van radioactief afval en de inzet van natuurlijke grondstoffen. Deze afhankelijkheid is niet zomaar te doorbreken, omdat de opslagfaciliteiten bij COVRA²² nu ingericht zijn op het proces van hergebruik. Bovendien is er wereldwijd geen alternatief voor die specifieke stap in het proces die in Rusland wordt uitgevoerd. Het kabinet is met verschillende partijen in gesprek over de consequenties van het niet hergebruiken en een mogelijke alternatieve oplossing.

42

Waar is het kabinet voornemens de grondstoffen voor de Nederlandse kernreactoren vandaan te halen?

Antwoord

De operator is in beginsel verantwoordelijk voor de aankoop van uranium voor de

²² Centrale Organisatie voor Radioactief Afval.

kerncentrale. Op dit moment is voor de nieuwe kerncentrales nog niet bekend waar dit uranium vandaan komt. Hierbij geldt wel dat er geen afhankelijkheid is van één land, maar dat er een ruim en divers aanbod is. Natuurlijk uranium is namelijk een veelvoorkomende grondstof en grote voorraden bevinden zich onder andere in Australië, Canada en Kazachstan.

43

Wil de minister in de Energieraad pleiten voor een beleidslijn waarbij maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan niet ten koste gaan van biodiversiteit, inclusief het belang van energiebesparing?

Antwoord

Het kabinet onderschrijft het belang om klimaat- en biodiversiteitsbeleid in samenhang te bezien, zoals beschreven in het nationaal ontwerp Klimaatplan 2025-2035.

Klimaatverandering heeft negatieve gevolgen voor biodiversiteit en ecosystemen. Een snelle klimaattransitie zal dus druk op biodiversiteit helpen verlichten. Omgekeerd draagt biodiversiteit bij aan ecosysteemdiensten die belangrijk zijn voor het klimaat, zoals het vastleggen van koolstof. Behoud en het vergroten van natuurlijke koolstofreservoirs zijn essentieel voor het tegengaan van klimaatverandering.

Tegelijkertijd ziet het kabinet dat klimaatmaatregelen risico's voor biodiversiteit met zich kunnen meebrengen, bijvoorbeeld bij de aanleg van energie-infrastructuur. Tempo in de energietransitie is echter cruciaal om de ergste schade van klimaatverandering te voorkomen, iets waar biodiversiteit mondiaal veel mee gebaat is.

Het kabinet bepleit in Europees verband om de randvoorwaarden voor de transitie op orde te brengen en daar hoort bij dat oog moet zijn voor samenhang met andere beleidsdoelen. De uitvoering kan soms echter om moeilijke afwegingen vragen, waarbij een tijdelijke verslechtering van de biodiversiteit kan opwegen tegen een langetermijnverbetering voor het klimaat en de energietransitie. Tot slot onderstreept het kabinet het belang van energiebesparing.